

Buro de Brug Rapporten

B23-547

Archeologisch bureauonderzoek,
Herontwikkeling Markstraat 11 en 13,
Uden, Maashorst

Status: Concept 1.0

13/11/2023

Colofon

ISSN 2468-6727

Auteur(s) J.W. Oudhof & M.F. Honshorst

Copyright © 2023 Buro de Brug
www.burodebrug.nl

Inhoud

1	Inleiding.....	6
1.1	Algemeen.....	6
1.2	Huidige situatie	7
1.3	Toekomstige situatie.....	9
2	Archeologisch bureauonderzoek	11
2.1	Onderzoeksmethode	11
2.2	Beleid en bestemmingsplan	12
2.3	Geologie, geomorfologie en bodemopbouw	14
2.4	Historische gegevens	17
2.5	Verstorende bodemingrepen in het verleden	19
2.6	Bekende archeologische waarden	20
2.6.1	AMK-terreinen.....	20
2.6.2	Archis vondstlocaties	20
2.6.3	Archis onderzoeksmeldingen.....	21
2.6.4	Samenvatting bekende archeologische waarden	25
3	Archeologische verwachting en selectieadvies	27
3.1	Archeologische gespecificeerde verwachting.....	27
3.2	Selectieadvies.....	28
4	Bronnen.....	29
4.1	Digitale bronnen	29
4.2	Literatuur	29

Samenvatting

Dit archeologisch bureauonderzoek is uitgevoerd conform KNA 4.1¹ en BRL protocol 4002 door Buro de Brug in opdracht van Qubus Vastgoed. De aanleiding tot dit onderzoek is de herontwikkeling met nieuwbouw met gedeeltelijke onderkeldering. De ontgravingen ten behoeve van de geplande werkzaamheden bereiken een oppervlakte van ca. 1.190 m² en een diepte van 3 m -mv. De totale oppervlakte van het plangebied beslaat ca. 1.760 m². Het plangebied ligt aan de Markstraat 11 en 13 te Uden in de gemeente Maashorst.

Volgens 'Bestemmingsplan Uden Centrum 2013' (vastgesteld op 27/06/2013) is archeologisch onderzoek noodzakelijk bij bodemingrepen dieper dan 0,30 m -mv en die tevens een oppervlakte van meer dan 50 m² beslaan.² Volgens de beleidskaart van de voormalige gemeente Uden (waartoe de plaats Uden behoorde tot december 2021) uit 2017 valt het plangebied binnen een terrein van Categorie 3, waarbij archeologisch onderzoek verplicht is bij ingrepen met een oppervlakte groter dan 250 m² en dieper reikt dan 0,40 m -mv.³

Uit de landschappelijke analyse is gebleken dat het plangebied is gelegen in het Brabantse zandgebied, op de westelijke flank van de Peelhorst. De horst wordt doorsneden door enkele langgerekte ondiepe dalvormige laagte. In de gemeente Uden zijn vindplaatsen bekend uit alle perioden vanaf het Late Paleolithicum t/m de Nieuwe tijd. Vanaf het Laat-Paleolithicum t/m de Romeinse Tijd werden met name de hogere delen van het landschap bewoond. Ook in de lagere nattere delen van het landschap zijn uit deze perioden vindplaatsen aangetroffen. Vanaf de Middeleeuwen vindt er een verschuiving van bewoning plaats van de dekzandtoppen naar de flanken, waarbij men hoger op de rug ging akkeren. In de Middeleeuwen vond bewoning voornamelijk plaats op enige afstand van het veen, op de Peelrand. Daarbij werden op de flanken van de dekzandruggen hoeves gevestigd. Door de bevolkingsgroei nam het aantal hoeves steeds meer toe en ontstonden er kleine gehuchten die uitgroeiden tot meerdere 'kernen', waaronder Uden. Uden is gesticht rond 1200 na. Chr. Op de kadastrale minuut uit 1811-1832 is bebouwing binnen het plangebied zichtbaar. Deze historische bebouwing staat tegenwoordig niet meer in het plangebied. Kortom, de ondergrond van het plangebied betreft een plateau-achtige horst (een verhoging in het landschap), waarbij dekzand of rivierafzettingen de top van de natuurlijke ondergrond vormen. Geconcludeerd kan worden dat hierin resten kunnen worden aangetroffen vanaf het Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe tijd. Daarbij moet wel worden aangegeven dat in de dorpskern van Uden topt op heden alleen bewoningssporen uit de Late Middeleeuwen tot en met Nieuwe tijd zijn aangetroffen.

Advies

Het bureauonderzoek heeft aangetoond dat er verschillende verwachtingen binnen het plangebied gelden voor archeologische vindplaatsen. Een vervolgonderzoek zal moeten worden uitgevoerd om deze verwachting verder te toetsen. Daarom heeft Buro de Brug een selectieadvies uitgebracht in op 13 juli 2023 om in het plangebied een verkennend booronderzoek uit te voeren conform KNA 4.1 protocol 4002, om de bodemopbouw gedetailleerder in beeld te krijgen. Echter heeft het bevoegd gezag (L.M. van Luling en F.P. Kortlang van ArchAeO) een ander definitief besluit genomen op 12-10-2023 betreffende het archeologisch vervolgonderzoek. Een archeologisch booronderzoek is namelijk volgens de adviseur van de gemeente niet zinvol gezien de ligging van het plangebied in een historische kern van Uden. De boorkernen zijn namelijk dan moeilijk te interpreteren, omdat de grond naar alle waarschijnlijkheid is geroerd door zowel historische als recente (bouw)activiteiten. De mogelijkheid dat zich hier behoudenswaardige archeologische en historische bewoningsresten bevinden is wel reëel. Om deze reden adviseert ArchAeO om in dit plangebied een gravend archeologisch vervolgonderzoek uit te laten voeren. Dit kan in de vorm van een proefsleuvenonderzoek met optie tot een directe doorstart naar een opgraving in het gehele plangebied. De voorwaarde voor dit onderzoek is dat voor aanvang alle bebouwing en de verharding is verwijderd. De ondergrondse sloop dient onder archeologische begeleiding plaats te vinden. Zodra de sloop gereed en de verharding van het perceel is verwijderd, kan het proefsleuvenonderzoek plaatsvinden.

¹ Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, www.sikb.nl.

² www.ruimtelijkeplannen.nl.

³ Kortlang 2017.

Administratieve gegevens

Projectnaam	Bureauonderzoek Marktstraat 11 en 13, Uden
Opdrachtgever	Qubus Vastgoed
Contactpersoon	P. Raymakers P.raymakers@qubusvastgoed.nl
Uitvoerder	Buro de Brug Kanaaldijk 12 1458 PP Spijkerboor
Autorisatie	drs. J.W. Oudhof j.w.oudhof@burodebrug.nl 06-25289957
Projectcode Buro de Brug	B23-547
Betrokken projectmedewerkers	Projectleiding: J.W. Oudhof Bureauonderzoek: M.F. Honshorst
Bevoegd gezag	Gemeente Maashorst
Provincie, gemeente en plaats plangebied	Noord-Brabant, Maashorst en Uden
Toponiem	Marktstraat 11 en 13
Kadastrale nummers	Percelen 4217 en 4218
Centrumcoördinaat	X: 170554,8/ Y: 407640,5
Oppervlakte plangebied	Ca. 1.760 m
Archisnummer⁴	5434958100
Beheer en plaats documentatie	Buro de Brug, Spijkerboor
Rapportversie	Definitief
Datum rapport	13-11-2023

⁴ Landelijk onderzoeksmeldingsnummer dat bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE/ARCHIS) moet worden aangevraagd bij aanvang van archeologisch onderzoek.

1 Inleiding

1.1 Algemeen

Dit archeologisch bureauonderzoek is uitgevoerd conform KNA 4.1⁵ en BRL protocol 4002 door Buro de Brug in opdracht van Qubus Vastgoed. De aanleiding tot dit onderzoek is herontwikkeling met aanleg van nieuwbouw met daaronder een kelder. De ontgravingen ten behoeve van de geplande werkzaamheden bereiken een oppervlakte van ca. 1.190 m² en een diepte van 3 m -mv. De totale oppervlakte van het plangebied beslaat ca. 1.760 m². Het plangebied ligt aan de Markstraat 11 en 13 te Uden in de gemeente Maashorst (afb. 1).

Volgens 'Bestemmingsplan Uden Centrum 2013' (vastgesteld op 27/06/2013) is archeologisch onderzoek noodzakelijk bij bodemingrepen dieper dan 0,30 m -mv en die tevens een oppervlakte van meer dan 50 m² beslaan.⁶ Volgens de beleidskaart van de voormalige gemeente Uden (waartoe de plaats Uden behoorde tot december 2021) uit 2017 valt het plangebied binnen een terrein van Categorie 3, waarbij archeologisch onderzoek verplicht is bij ingrepen met een oppervlakte groter dan 250 m² en dieper reikt dan 0,40 m -mv.⁷

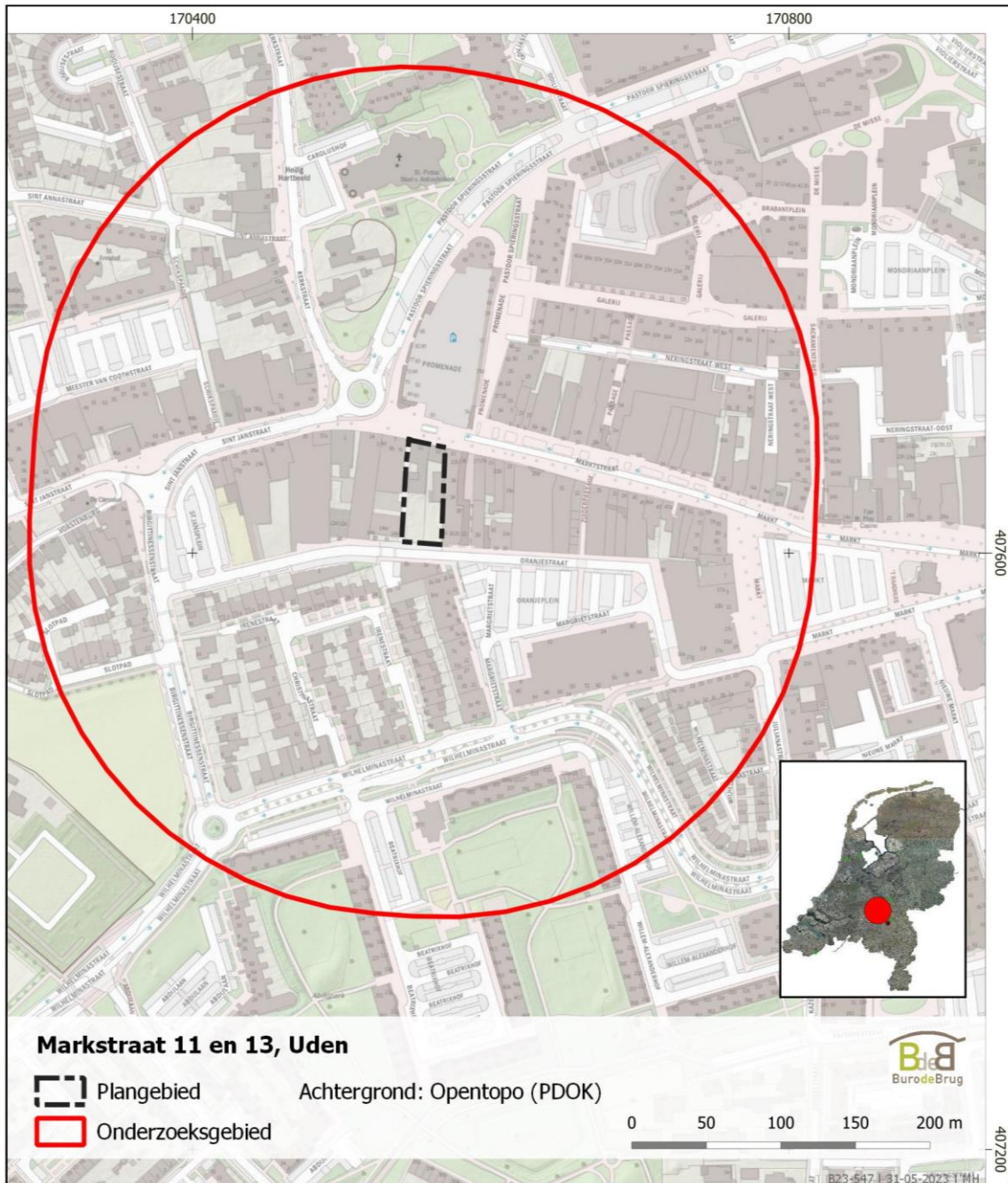
Het voorgaande maakt duidelijk dat de bodemverstoringen die de geplande bodemingrepen met zich meebrengen de toegestane verstoringmarges van oppervlakte en diepte overschrijden. De voorgenomen werkzaamheden zouden een bedreiging kunnen vormen voor eventueel aanwezige archeologische resten in de ondergrond van het areaal van de geplande voorziening. Gezien de aard en omvang van de bodemingrepen is een archeologisch (voor)onderzoek noodzakelijk.

---

⁵ Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, www.sikb.nl.

⁶ www.ruimtelijkeplannen.nl.

⁷ Kortlang 2017.

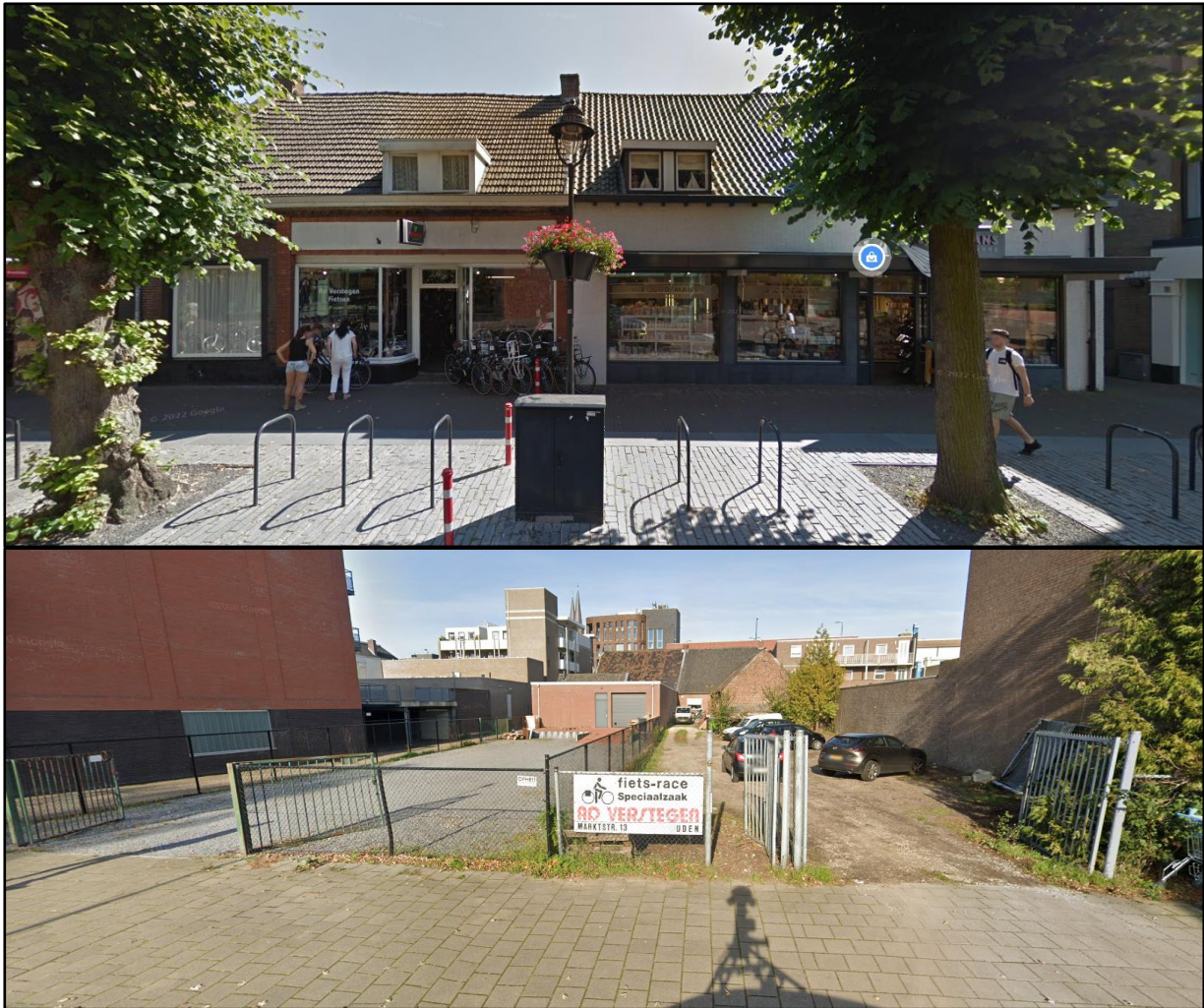
Afbeelding 1. Locatie van het plangebied en het onderzoeksgebied (straal van 250 m).

1.2 Huidige situatie

Het plangebied is gelegen aan de Peelrand in de plaats Uden binnen de gemeente Maashorst in de provincie Noord-Brabant. Het plangebied ligt in een winkelstraat in het centrum van Uden. Het plangebied is gelegen naast een dameskledingwinkel Ter Horst van Geel (Marktstraat 7-9) en naast Bakkerij Bekkers (Marktstraat 15). Boven de winkels bevinden zich woningen. Momenteel is het plangebied in gebruik als fietswinkel (Ad Verstegen) en kook-/cadeauwinkel (Gludemans). Boven de winkels bevinden zich woningen. Van het plangebied is momenteel in totaal ca. 672 m² bebouwd.

Binnen het onderzoeksgebied (straal van 250 m) bevinden zich geen archeologische rijksmonumenten en geen AMK-terreinen.

Afbeelding 2. De huidige situatie aan de voor-/achterkant van de Marktstraat 11 en 13 in Uden (Google Maps).

De grondwatertrap binnen het plangebied is niet gekarteerd op de Grondwatertrappenkaart van Bodemdata, waardoor deze niet bekend is.⁸ Over eventuele bodemverontreiniging binnen het plangebied is niets bekend.

⁸ www.bodemdata.nl/basiskaarten.

1.3 Toekomstige situatie

Binnen het plangebied zal de huidige bebouwing worden gesloopt. Nadien zullen 37 nieuwe appartementen worden gerealiseerd onder de naam GlouDEMANS (zie afb. 3).

Afbeelding 3. Een sfeerimpressie van de toekomstige situatie aan de Marktstraat 11 en 13 te Uden (bron: Steenbergen van Cauter architecten).

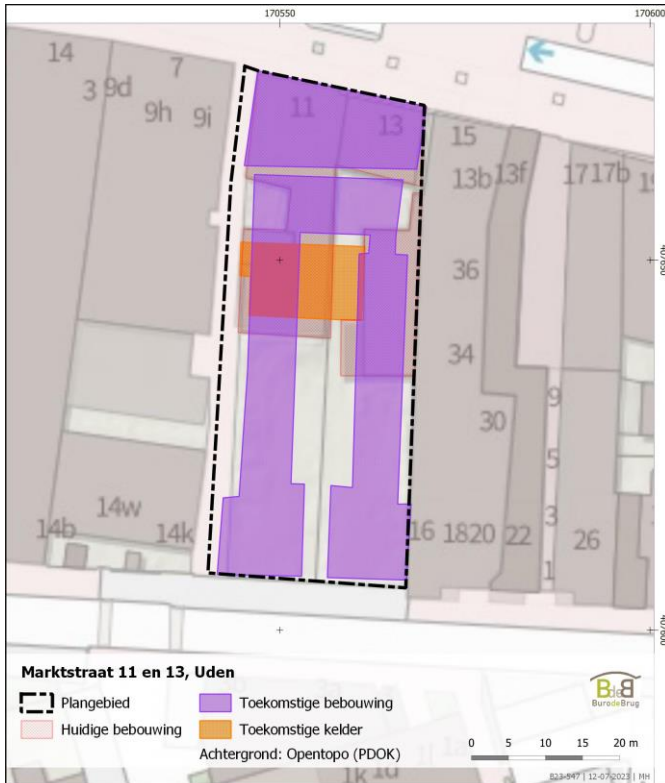
De toekomstige totale oppervlakte van de bebouwing bedraagt ca. 1.190 m². Daarnaast reikt de diepte van de bouwkuip ter hoogte van de kelder (166 m²) tot 3 m -mv (afb. 5). De kelder zal dienen als opslagruimten voor de appartementen. Op de eerste verdieping wordt een parkeeraangelegenheid aangelegd. Daarnaast zullen twee winkelruimtes aan de Marktstraat blijven bestaan op de begane grond. Op de 1^e 2^e en 3^e verdieping worden appartementen gerealiseerd in verschillende segmenten (afb. 4). In het midden van het plangebied zal een binnentuin worden aangelegd.⁹

Over de milieutechnische conditie van de bouwplannen is bekend dat bij de nieuwbouw meer groen wordt toegevoegd aan de leefomgeving. Bovendien zal natuurinclusief worden gebouwd en zal duurzame architectuur worden toegepast.¹⁰ Of de bouwplannen invloed hebben op het grondwaterpeil is niet bekend.¹¹

⁹ Herontwikkeling brochure door Steenbergen van Cauter architecten.

¹⁰ Herontwikkeling brochure door Steenbergen van Cauter architecten.

¹¹ Zie verstoringsbronnenkaart via www.cultureelerfgoed.nl.

Afbeelding 4. De huidige bebouwing vs. de toekomstige bebouwing met kelder

Afbeelding 5. De voorgenomen toekomstige inrichting van de 1^e verdieping (bron: Steenberg van Cauter architecten).

2 Archeologisch bureauonderzoek

2.1 Onderzoeksmethode

Dit bureauonderzoek heeft tot doel - op basis van bestaande landschappelijke, archeologische en historische bronnen - een gespecificeerde archeologische verwachting te verkrijgen voor het plangebied. Op basis van de resultaten wordt een aanbeveling gedaan worden om de eventueel aanwezige archeologische waarden in het plangebied veilig te stellen. Het onderzoek is uitgevoerd volgens de richtlijnen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 4.1).

Voor het verzamelen van gegevens met betrekking tot reeds bekende archeologische- en bodemkundige waarden van het plangebied zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

Gemeentelijke waarden- en verwachtingenkaart archeologie	Kortlang 2017
Gemeentelijke archeologische beleidskaart	Kortlang 2017
Toelichting gemeentelijk archeologisch beleid	Kortlang 2017
Bestemmingsplan Uden Centrum 2013 (vastgesteld op 27/06/2013)	www.ruimtelijkeplannen.nl
Geologie (1:600.000)	TNO-NITG 2005; www.dinoloket.nl ; kaart 2010
Bodemkunde (1:50.000)	Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, versie 2014, Alterra
Geomorfologie (1:50.000)	Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000, versie 2017, Alterra
Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN3)	www.ahn.nl
Kadastrale minuutkaarten 1811-1832	beeldbank.cultureelerfgoed.nl
Kadaster	www.kadaster.nl
Grote Historische Atlas 1839-1859	Geudeke 1990
Bonnebladen 1870-1931	Bureau Militaire Verkenningen
Nationaal Archief	www.nationaalarchief.nl
Brabants Historisch Informatie Centrum (Het geheugen van Brabant)	www.bhic.nl
Stichting het Uden-archief van Bressers	www.udenarchief.nl
Gemeentelijk archief Maashorst	www.archieven.nl
NIMH	www.nimh-beeldbank.defensie.nl/
Archeologische Monumentenkaart (AMK)	www.rce.webgispublisher.nl/Viewer.aspx?map=Archeologie%2Din%2DNederland
Archis	zoeken.cultureelerfgoed.nl

2.2 Beleid en bestemmingsplan

De gemeente Maashorst heeft (nog) geen eigen archeologiebeleid aangezien de gemeente op 1 januari 2022 is ontstaan door een fusie van de voormalige gemeenten Landerd en Uden. Het plangebied behoorde tot de gemeente Uden. Deze voormalige gemeente heeft een archeologische beleidskaart die in 2017 is opgesteld. Op de beleidskaart zijn de archeologische waarden- en verwachtingen weergegeven (afb. 6). Het plangebied bevindt zich op deze kaart binnen categorie 3, waarbij archeologisch onderzoek verplicht is bij ingrepen met een oppervlakte groter dan 250 m² en dieper reikt dan 0,40 cm -mv.¹²

In het bestemmingsplan "Bestemmingsplan Uden Centrum 2013" (vastgesteld op 27/06/2013) is het gemeentelijk archeologiebeleid opgenomen. Voor dubbelbestemming Waarde - Archeologie 1 geldt:

18.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Waarde – Archeologie 1' aangewezen gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemming, mede bestemd voor het behoud en de bescherming van de archeologische verwachtingswaarden van de gronden.

18.2 Bouwregels

a. Voor het bouwen overeenkomstig de regels voor de andere op deze gronden voorkomende bestemmingen dient de aanvrager van een omgevingsvergunning voor het bouwen van bouwwerken met een oppervlakte groter dan 50 m² en een diepte van meer dan 0,30 m een rapport te overleggen waarin de archeologische waarden van de gronden die blijkens de aanvraag zullen worden verstoord, naar oordeel van het bevoegd gezag in voldoende mate zijn vastgesteld en waarin in voldoende mate is aangegeven op welke wijze de archeologische waarden worden bewaard en/of gedocumenteerd.

b. Indien uit het onder a genoemde rapport blijkt dat de archeologische waarden van de gronden door het verlenen van de omgevingsvergunning zullen of kunnen worden verstoord, kan het bevoegd gezag één of meerdere van de volgende voorwaarden verbinden aan de omgevingsvergunning:

- 1. De verplichting tot het treffen van technische maatregelen, waardoor archeologische waarden in de bodem kunnen worden behouden.*
- 2. De verplichting tot het doen van opgravingen.*
- 3. De verplichting de bouwactiviteiten die leiden tot de bodemverstoring, te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van archeologische monumentenzorg die voldoet aan door het bevoegd gezag bij de omgevingsvergunning te stellen kwalificaties.*

18.3 Afwijken van de bouwregels¹³

Het voorgaande maakt duidelijk dat de bodemverstoringen die de geplande bodemingrepen met zich meebrengen de toegestane verstoringsmarges overschrijden. De voorgenomen werkzaamheden zouden een bedreiging kunnen vormen voor eventueel aanwezige archeologische resten in de ondergrond. Gezien de aard en omvang van de bodemingrepen is een archeologisch (voor)onderzoek noodzakelijk.

---

¹² Kortlang 2017.

¹³ www.ruimtelijkeplannen.nl.

Afbeelding 6. Het plangebied op de archeologische beleidskaart van de voormalige gemeente Uden (Kortlang 2017).

2.3 Geologie, geomorfologie en bodemopbouw

Bron	Informatie
Geologie ¹⁴ (1:600.000)	Wa1: Fm. v. Waalre met een dek van de Fm. v. Boxtel; rivierzand en -klei met een zanddek.
Bodemkunde ¹⁵ (1:50.000)	Niet gekarteerd wegens bebouwing. Dichtbij: Hoge zwarte enkeerdgronden (kaartcode zEZ21); Laarpodzolgronden (kaartcode cHn21)
Geomorfologie ¹⁶ (1:50.000)	Niet gekarteerd wegens bebouwing. Dichtbij: Plateau-achtige horst afgedekt met grof rivierzand en dekzand (kaartcode 4F01rd)
Hoogteligging ¹⁷	Hoogste punt in het plangebied: 17,10 m +NAP. Laagste punt in het plangebied: 15,88 m +NAP.

Het plangebied bevindt zich in het Zuid-Nederlandse zandgebied en maakt deel uit van de Peelhorst. Dit landschappelijke fenomeen ontstond in het vroege en Midden-Pleistoceen (1.800.000 tot 800.000 jaar geleden) als gevolg van sedimentatie van het vlechtende riviersysteem van de Rijn en de Maas. De aanwezigheid van vlechtende rivieren duidt op een koude periode, waarbij deze rivieren ontstaan door grote verschillen in de waterafvoer als gevolg van wisselende perioden van vorst en dooi. Tijdens dooiperiodes had de rivier onvoldoende capaciteit om water af te voeren (hoge stroomsnelheid), waardoor kleine stroompjes ontstonden die samenvloeiden en elkaar kruisten. Het hoge stromingsvermogen zorgde ervoor dat grof materiaal zoals grind en kiezels werden afgezet. In de omgeving van Uden kunnen deze afzettingen succesvol worden toegeschreven aan de Formatie van Beegden.¹⁸

De Peelhorst is ontstaan door sedimentafzetting en is voornamelijk omhooggestuwd door tektonische processen. Dit gebeurde vanwege de aanwezigheid van twee breuklijnen, namelijk de Peelrandbreuk en de Tegelenbreuk. Door deze breuklijnen beweegt het 'Peelblok' omhoog, terwijl de aangrenzende Roerdalslenk (ten westen van het plangebied) en Venloslenk (ten oosten van het plangebied) dalende gebieden zijn. Ongeveer 850.000 jaar geleden stopte de invloed van de rivier de Maas op het plangebied, wat het einde van het Midden-Pleistoceen markeerde. Sindsdien werden alleen nog dekzandafzettingen afgezet. Deze afzettingen ontstonden doordat zand werd opgewaaid vanuit het drooggevallen Noordzebekken. Vooral tijdens de koudste periode van het Weichselien, 120.000 tot 10.000 jaar geleden, konden deze afzettingen zich uitbreiden. Ze variëren in dikte van minder dan een meter tot enkele tientallen meters.

Tijdens het Weichselien, was het klimaat in Nederland extreem koud en droog. Door deze omstandigheden kon de vegetatie geen grip krijgen op het sediment, waardoor het zand gemakkelijk door de wind kon worden verplaatst. Voornamelijk uit droge rivierbeddingen werd veel zand weggeblazen en afgezet in Brabant. Deze afzettingen vertoonden een typisch duinpatroon met welvingen, kleine ruggen en vlaktes.¹⁹ Dit zand wordt geclassificeerd als het Laagpakket van Wierden, dat deel uitmaakt van de Formatie van Boxtel.²⁰ In het huidige gebied wordt niet verwacht dat er grote dekzandruggen aanwezig zijn. Er blijft waarschijnlijk slechts een dun laagje dekzand achter. Bovendien wordt vermoed dat het meeste dekzand oorspronkelijk is afgezet in de lager gelegen Roerdalslenk.²¹

Tijdens het Holoceen, dat ongeveer 10.000 jaar geleden begon, veranderde het klimaat in Nederland. Het werd warmer en vochtiger, wat resulteerde in een toename van vegetatie. Hierdoor kon er meer sediment worden vastgehouden en werd het dekzand reliëf min of meer vastgelegd. Bovendien konden er bodems, zoals podzolgronden, ontwikkelen. In de lagere delen van het landschap kon het grondwater

¹⁴ TNO-NITG 2005; www.dinoloket.nl; kaart 2010.

¹⁵ Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, versie 2014, Alterra.

¹⁶ Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000, versie 2017, Alterra.

¹⁷ AHN, www.ahn.nl.

¹⁸ Stiboka, 1976; De Mulder *et al.*, 2003.

¹⁹ Berendsen, 2005.

²⁰ De Mulder *et al.*, 2003.

²¹ Berendsen, 2006.

hoog staan, wat heeft geleid tot de vorming van veen. Het veen heeft echter nooit het plangebied bereikt.²²

Vanaf de late Middeleeuwen werden in de regio plaggenlagen op de ondergrond aangebracht om de vruchtbaarheid van het land te vergroten. Hiervoor werden plaggen gebruikt die een mengsel bevatten van heide- en bosgronden met mest. Deze plaggenlagen zijn geleidelijk ontstaan en door voortdurende bemesting konden er dekken tot wel een meter dikte worden gevormd.²³

Op de geomorfologische kaart is het plangebied niet opgenomen vanwege de ligging in een bebouwd gebied. In de omgeving van Uden is het landschap gekenmerkt als een plateau-achtige horst, mogelijk bedekt met grofzandige rivierafzettingen en een dunne laag dekzand. De aanwezigheid van dekzand kan wijzen op gunstige omstandigheden voor bewoning sinds het Laat-Paleolithicum. Het maaiveldreliëf in de buurt van het plangebied, zoals weergegeven in het Actueel Hoogtebestand Nederland²⁴ toont een geleidelijke daling in westelijke richting. Dankzij de zeer flauwe helling in het plangebied waren er gunstige omstandigheden voor bewoning sinds het Laat-Paleolithicum. De hoogte van het maaiveld in het plangebied vertoont een licht verschil, waarbij het centrale deel van het plangebied lager ligt (16,4 m + NAP). De hoger gelegen delen bevinden zich op 16,8 tot 17,0 m +NAP. Er zijn geen zichtbare ontgravingen of verstoringen waargenomen op basis van het AHN.

Volgens de bodemkaart is het plangebied niet opgenomen vanwege de ligging in een bebouwd gebied. In de omgeving van Uden en in de nabijheid van het plangebied zijn hoge zwarte enkeerdgronden in zwak tot matig siltig fijn zand (kaartcode zEZ21) en laarpodzolgronden in zwak tot matig siltig fijn zand (kaartcode cHn21) gekarteerd. Beide bodems hebben een humusrijke bovenlaag. Laarpodzolgronden en enkeerdgronden zijn ontstaan op de middelhoge zandgronden, waar de bovengrond is verrijkt met een mengsel van plaggen en potstalmest om de vruchtbaarheid en waterhuishouding te verbeteren. Hierbij werd een humeus dek op de zandgronden aangebracht voor agrarisch gebruik. Dit proces begon in de Middeleeuwen. Het humeuze dek van laarpodzolgronden is 30-50 cm dik, terwijl het bij enkeerdgronden meer dan 50 cm dik is. Vanuit archeologisch oogpunt zijn beide bodems interessant omdat het humeuze dek mogelijk het oude, begraven oppervlak van vóór de Late Middeleeuwen (en daarmee het archeologisch relevante niveau) heeft beschermd tegen verschillende verstoringen.²⁵ Onder het plaggendeck kan het dekzand nog grotendeels of volledig intact zijn, inclusief de oorspronkelijke in- en uitspoelingslagen (E- en B-horizonten) en mogelijk zelfs archeologische vindplaatsen. De grondwatertrap in het plangebied is geclassificeerd als VI, wat betekent dat de gemiddelde grondwaterstand altijd lager is dan 80 cm -mv). Vanwege deze grondwaterstanden zullen onverbrande organische resten als gevolg van oxidatie boven de 80 cm -mv zijn vergaan in het plangebied. Anorganische resten kunnen echter nog steeds aanwezig zijn, evenals verkoolde organische resten.

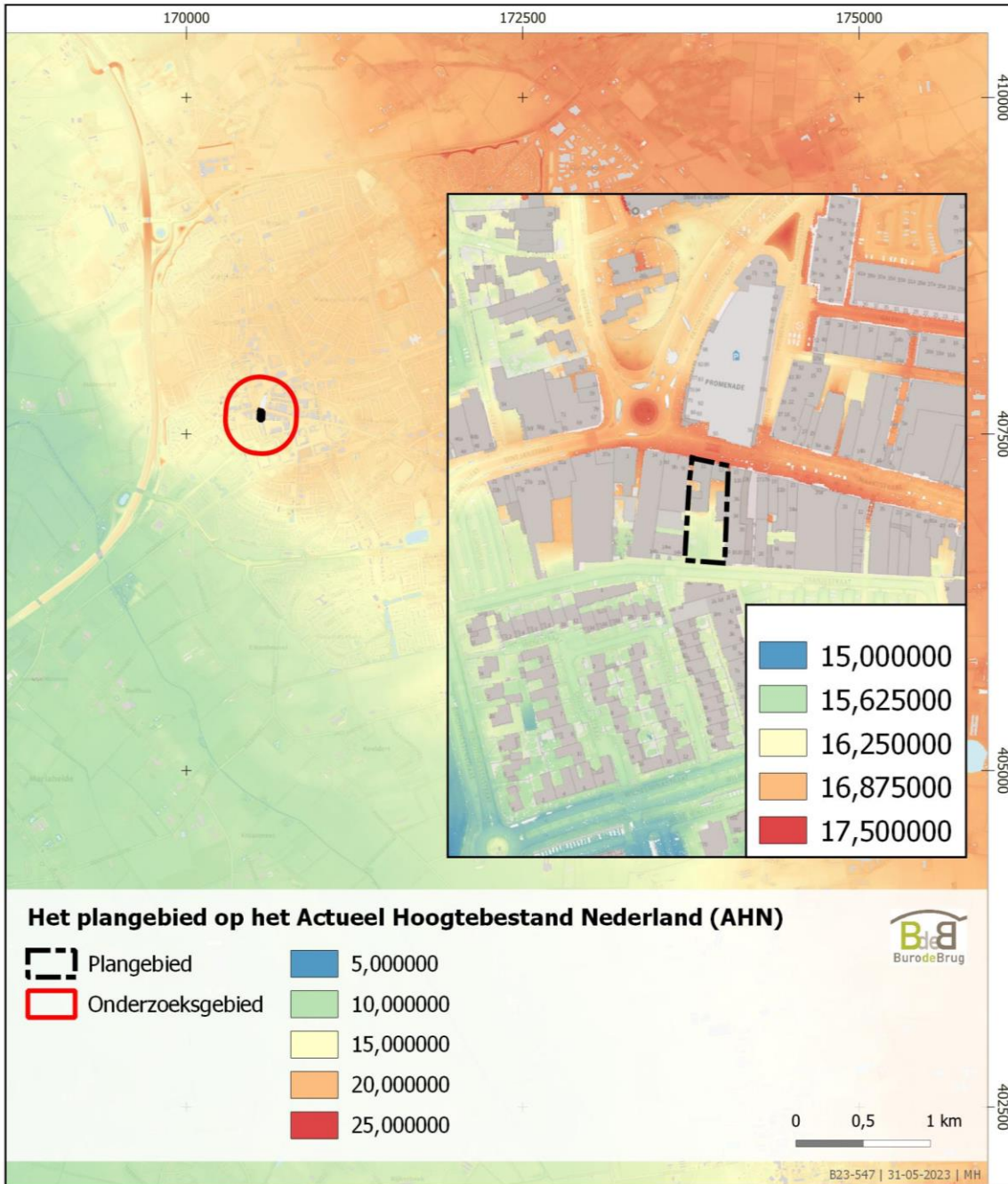
---

²² Berendsen, 2006; Vos en De Vries, 2015.

²³ Berendsen, 2006; Van Doesburg *et al.*, 2007.

²⁴ www.ahn.nl.

²⁵ Van Doesburg *et al.*, 2007.

Afbeelding 7. Het plangebied op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN).

2.4 Historische gegevens

Op basis van de landschappelijke gegevens is duidelijk geworden dat de Peelhorst al sinds de Prehistorie een aantrekkelijke plek voor bewoning is geweest. Het landschap bestond namelijk uit relatief hoog opgestoven dekzandruggen en -koppen, die door beekdalen werden doorsneden. De beekdalen konden zich vormen in de lagere delen van het landschap. Dit zorgde voor een dynamiek van 'droog' en 'nat', waardoor de omstandigheden op de Peelhorst ideaal waren voor menselijke activiteit. Vanaf het Laat-Paleolithicum maakten nomadische jager-verzamelaars gebruik van de voordelen die dit landschap kon bieden. Vanaf het Neolithicum gold dit tevens voor de sedentaire landbewerkers en veehouders. Binnen de gemeente Maashorst zijn dan ook vele vindplaatsen bekend daterende uit alle perioden. Vanaf het Laat-Paleolithicum – Romeinse Tijd werden voornamelijk de hogere delen van het landschap bewoond, die dicht bij de beekdalen lagen. Op deze hogere delen zijn resten van nederzettingen grafvelden, (jacht-) kampementen en/of akkerarealen te verwachten. Uit deze perioden zijn ook in de lagere en nattere delen van het landschap vindplaatsen aangetroffen. Deze bestaan vaak uit restanten van (houten) bruggen, voordes, watermolens, afvaldumps en/of (rituele) deposities.²⁶

Er vindt een verschuiving van bewoning plaats van de dekzandtoppen naar de flanken vanaf de Middeleeuwen, waarbij men hoger op de rug ging akkeren. De omstandigheden voor bewoning op de Peelhorst werden toentertijd namelijk steeds ongunstiger door het uitdijende veen vanaf de Peelkern richting de Peelrand. In de Middeleeuwen verplaatste de bewoning daarom verder van het veen af, op de Peelrand. Dit had tot gevolg dat er een krans van dorpen langs de randen van de Peelhorst ontstond, waarbij hoeves werden gevestigd op de flanken van de dekzandruggen. Bijbehorende akkers werden hoger op de ruggen aangelegd. Soms werd de grond opgehoogd met plaggen om de grond vruchtbaarder en geschikter te maken voor akkerbouw. Deze plaggen bestonden uit een mengsel van uitgestoken grond vermengd met de mest uit potstallen. Dit veroorzaakte een zogeheten plaggendek of esdek.²⁷

Gedurende de Middeleeuwen groeide de bevolking, waardoor het aantal hoeves steeds verder toenam. Hierdoor ontstonden er kleine gehuchten die uitgroeiden tot meerdere 'kernen', waaronder Uden. Op basis van de historische bronnen is bekend dat Uden is gesticht rond 1200 na Chr. Uden bestond destijds uit een kleine dorpskern met daaromheen verspreid enkele nederzettingen, die geleidelijk steeds meer een eenheid zijn gaan vormen. Het plangebied ligt in de dorpskern van Uden. Op de cultuurlandschappelijke kenmerkenkaart van de gemeente Uden ligt het plangebied in een zone met 'historische kern met huispercelen, dorpskern'.²⁸

Op afbeelding 8 is het dorp Uden zichtbaar op de 'Carte Particuliere D'une Partie de la Hollande, et du Brabant...' uit 1730 (afb. 8). Het plangebied is voor het eerst nauwkeurig weergegeven op de Kadastrale Minuutplan in het begin van de 19de eeuw (afb. 9). Op de Kadastrale Minuutplan is zichtbaar dat het noordelijke deel (aan de Marktstraat) van het plangebied bebouwd is. Iets verder zuidelijk op Marktstraat 11 is tevens bebouwing zichtbaar.

In de tweede helft van de 20ste eeuw is het centrum van Uden bijna onherkenbaar veranderd. Sinds 1965 heeft het winkelcentrum van Uden een snelle ontwikkeling doorgemaakt. In vroegere tijden richtten de handelaren zich alleen op de behoeften van de lokale bevolking. Vanaf de jaren zeventig kreeg het winkelcentrum van Uden echter een sterke regionale functie. De Marktstraat is een goed voorbeeld van de ingrijpende veranderingen die hebben plaatsgevonden. Bijna geen enkel pand heeft deze transformatie overleefd. De bebouwing in het plangebied lijkt hierop een uitzondering te vormen. De bebouwing is uit de eind 19de-vroeg 20ste eeuw.

---

²⁶ Soldaat & Aalbersberg 2020, 23.

²⁷ Soldaat & Aalbersberg 2020, 23.

²⁸ Soldaat & Aalbersberg 2020, 23.

Afbeelding 8. Uden op een uitsnede van de 'Carte Particuliere D'une Partie de la Hollande, et du Brabant...' uit 1730 (bron: Nationaal Archief). Uden is aangeduid door middel van de rode cirkel.

Afbeelding 9. Het plangebied (bij benadering) op de kadastrale minuutplan van 1811 – 1832 (Beeldbank RCE).

Afbeelding 9a. Het plangebied (linksachter op de foto) op de voorgrond links het voormalige postkantoor. Aan de rechterzijde het voormalige raadhuis (foto 1915).

2.5 Versturende bodemingrepen in het verleden

Vanaf de jaren zeventig kreeg het winkelcentrum van Uden een sterke regionale functie. De Marktstraat is een goed voorbeeld van de ingrijpende veranderingen die hebben plaatsgevonden. Bijna geen enkel pand heeft deze transformatie overleefd. De bebouwing in het plangebied lijkt hierop een uitzondering te vormen. De bebouwing is gedurende de Nieuwe Tijd nauwelijks aangepast in vorm en omvang. De huidige bebouwing stamt uit het einde van de 19de en het begin van de 20ste eeuw. Op de kaarten van Topotijdreis (1900/ 1962) is te zien dat de bebouwing aan de Marktstraat 11 en 13 vergeleken de bebouwing zichtbaar op de Kadastrale Minuutplan gelijk in bouwvolume blijft (afb. 10). Het is aannemelijk dat de panden renovaties hebben ondergaan gedurende de Nieuwe Tijd. Hierdoor zal de bodem aan de noordkant van het plangebied vermoedelijk geroerd zijn. Het achter terrein lijkt onbebouwd te zijn, maar is wel voorzien van asfalt en bestrating.

Afbeelding 10. Delen van het plangebied met een mogelijk verstoorde bodem (Topotijdreis). Het plangebied is bij benadering aangeduid door middel van de blauwe rechthoeken.

2.6 Bekende archeologische waarden

2.6.1 AMK-terreinen

N.v.t.

2.6.2 Archis vondstlocaties

Zaakidentificatie Archis	3283127100
Toelichting	Op ca. 150 m ten noorden van het plangebied is langs het kerkpad Petruskerk in 2013 een toevalsvondst gedaan aan de oppervlakte. De vondst behelst een spits van het type driehoek met een bifaciale randretouche. dit type spits behoort tot de Michelsbergcultuur. De spits heeft als waarschijnlijke datering 4200 - 3600 voor. Chr. De spits is volledig intact. De gebruikte vuursteen is een zuidelijke zeer donker-bruingrijze vuursteen, waarbij het mogelijk om Obourg-vuursteen gaat. Door de aard van de vondst (een losse oppervlaktevondst) is het onduidelijk of het artefact hier op zijn oorspronkelijke plek ligt of misschien toch ooit met grond van elders is aangevoerd. Bij de Heemkundekring Uden zijn geen verplaatsingen van grond naar deze locatie bekend.

Zaakidentificatie Archis	5022789100
Toelichting	In 2021 zijn door Econsultancy aan de Sint Janstraat tijdens het graven van proefsleuven verschillende ophooglagen ontdekt van ca. 70 – 90 cm dik. Op basis van het verzamelde vondstmateriaal kunnen de ophooglagen hoogstwaarschijnlijk in de tweede helft van de 19 ^{de} eeuw en later gedateerd worden. Naast kabels en leidingen zijn ter plekke van het onderzoeksgebied 17 sporen gedocumenteerd. De sporen bestonden uit vijf baksteen funderingen, twee waterputten opgebouwd uit baksteen, een cirkelvormige put van metaal, twee vloeren van bakstenen en/of plavuizen, een keienvloer (kwartsitische zandsteen), twee kuilen (algemeen), een paalkuil, en de deels als sporen gedocumenteerde ophooglagen. De funderingen en waterputten kunnen op basis van het baksteentype en -formaat in de periode 1700-1900 gedateerd worden. De resultaten van het proefsleuvenonderzoek en de opgraving lijken te corresponderen met de beschikbare historische gegevens. Op het Kadastrale Minuutplan uit 1811-1832 staan reeds drie gebouwen weergegeven ter plekke van het onderzoeksgebied met tuinen. In de loop van de laatste 200 jaar lijken deze gebouwen deels verdwenen en deels vervangen te zijn. Geconcludeerd kan daarom worden dat de aangetroffen sporen in verband gebracht kunnen worden met bewoning en het gebruik van erven in de late 19 ^{de} en vroege 20 ^{ste} eeuw. Mogelijk hebben ook ambachtelijke activiteiten plaatsgevonden op de locatie (waarvoor de put van metaal van Spoor 12 een aanwijzing kan zijn). Het type ambacht kon echter niet vastgesteld worden op basis van de beschikbare gegevens. ²⁹

Zaakidentificatie Archis	2365154100
Toelichting	In 2013 heeft RAAP een proefsleuvenonderzoek en begeleiding uitgevoerd aan de Kerkstraat. Tijdens het onderzoek is een groot aantal waterputten aangetroffen. Omdat eigenlijk alleen deze diepreikende archeologische resten goed bewaard zijn gebleven, is in overleg met het bevoegd gezag besloten geen vervolgonderzoek

²⁹ Mientjes 2021.

	<p>uit te voeren, maar een aantal oudere putten op te graven. Zes putten dateren voor een groot deel uit de periode 1450-1550. Het betrof vooral waterputten opgebouwd uit plaggen; één was opgebouwd uit gestapelde veldkeien. Bij twee waterputten kon vastgesteld worden dat ze waren opgebouwd uit houten wagenwielen. Twee waterputten, die gemetseld waren en dateren in de periode 1700-1800, konden in verband gebracht worden met de bebouwing zoals die staat aangegeven op de kadastrale minuut uit 1832. De op de achtererven aangetroffen waterputten duiden op bewoning die pas rond 1500 en de eerste helft van de 16e eeuw is ontstaan. Uit het vondstmateriaal uit de waterputten kan geen duidelijk beeld geschetst worden van gedifferentieerde, niet-agrarische bewoners. Het vormenspectrum van het aardewerk bestaande uit eenvoudig kookgerei geeft een indruk van een normaal huishouden. Wel opvallend is de vondst van een bloempot en een houten knipmes. Dit is wellicht een aanwijzing voor een hogere status van de gebruiker van één van de waterputten. In de 19de eeuw woonde op deze locatie een secretaris. Mogelijk is het pand toch generaties lang bewoond geweest door hogere ambtenaren, werkzaam op het nabij gelegen raadhuis, dat van 1752 tot 1938 als zodanig heeft dienst gedaan. De bebouwing zoals aangegeven op de kadastrale minuut van 1832 is pas na de 16de eeuw, waarschijnlijk rond 1700, ontstaan. In 1832 was wel sprake van niet-agrarische en meer gedifferentieerde beroepen van bewoners. Eén waterput lag op het achtererf tussen de percelen 616 en 658. De bewoners waren secretaris en kastelein. Naast deze waarschijnlijke herberg lag ook nog een bakkerij.³⁰</p>
--	--

Zaakidentificatie Archis	2417431100
Toelichting	In 2013 heeft RAAP tijdens een archeologische inspectie aan de Pastoor Spieringsstraat/ Marktstraat een bakstenen waterput met later aangebrachte bakstenen koepel aangetroffen vermoedelijk uit de 18 ^{de} of 19 ^{de} eeuw. Put is gevonden na het afgraving voor bouwwerken tot ca. 30 cm onder het maaiveld. Dit deel van de werken was, gezien de geringe bodemingreep (niet dieper dan 30-50 cm) niet onderzoeksplichtig. Bij het aantreffen van de put contacteerde de aannemer RAAP en is deze gedocumenteerd in het vlak. ³¹

2.6.3 Archis onderzoeksmeldingen

Zaakidentificatie Archis	2365154100
Toelichting	Zie vondstmelding 2417431100 (hierboven).

Zaakidentificatie Archis	2417431100
Toelichting	Staat dubbel in Archis (met 2365154100, want verwijzen beide naar hetzelfde rapport)

Zaakidentificatie Archis	2118128100 & 2118136100
Toelichting	In 2006 heeft RAAP een bureauonderzoek opgesteld voor de locatie Centrum Uden West 1 en 2. Daarnaast is een verkennend booronderzoek uitgevoerd. Tijdens het booronderzoek zijn geen vindplaatsen van jager-verzamelaars aangetroffen. Door de

³⁰ Schabbink & Baetsen 2013.

³¹ Vansweevelt 2013.

	<p>onthoofde en waarschijnlijk diep verstoorde bodemprofielen kan niet of nauwelijks informatie over de interne structuur van dergelijke vindplaatsen verkregen worden. Ook aanwijzingen voor vindplaatsen van landbouwers uit de periode Neolithicum t/m Late Middeleeuwen zijn niet aangetroffen. Ondanks het feit dat dergelijke vindplaatsen minder afhankelijk zijn van erosie, is de gaafheid van eventuele archeologische resten vanwege de verstoringen waarschijnlijk gering. Alleen dieper ingegraven grondsporen (bijv. waterputten en diep ingegraven paalkuilen) kunnen nog goed bewaard zijn gebleven. Uit de historische kaarten blijkt dat bewoning uit de Nieuwe tijd in het plangebied aanwezig is. Deze bewoning lag langs de nog bestaande wegen. Alleen het Raadhuis lag midden op het kruispunt van de Kerkstraat en de St. Janstraat, onder het huidige wegenpatroon. De gaafheid van deze bewoningssporen is onduidelijk. Op basis van het archeologisch onderzoek wordt geadviseerd in het plangebied een extensieve archeologische begeleiding uit te voeren.³²</p>
--	--

Zaakidentificatie Archis	2391722100
Toelichting	<p>In 2013 is een bureauonderzoek opgesteld door RAAP voor de locatie Uden Centrum in verband met het Bestemmingsplan Uden Centrum 2013. Uit dit onderzoek is gebleken dat binnen het plangebied vijf vindplaatsen bekend zijn. Het gaat om een greppel met verscheidene laat-middeleeuwse vondsten, enkele vague bodemsporen met Romeins aardewerk, twee koperen munten uit de Nieuwe tijd, muurwerk van de oude Kruisherkenkapel aan het Lieve Vrouwenplein en waterputten achter huizen aan de Kerkstraat. Daarnaast zijn er gegevens over acht vindplaatsen door de Heemkundekring Uden aangeleverd, waarvan er zes binnen het plangebied liggen. Daarnaast is gebleken dat zich langs de gereconstrueerde oost-west lopende natte zone resten van kampementen van jager-verzamelaars kunnen hebben bevonden, maar dat deze vanwege bouwactiviteiten waarschijnlijk geheel zijn verdwenen. Verder geldt voor het gehele gebied een zeer hoge, hoge of middelhoge verwachting voor vindplaatsen (met name nederzettingen en begravingen) van landbouwers. Omdat sporen van landbouwers mogelijk diep ingegraven zijn, kunnen deze zich in de droge delen nog overal bevinden. Voor de natte zone geldt een middelhoge verwachting voor jacht- en visattributen, afval.dumps, rituele deposities, voordren/bruggen, delfstoffenwinning en organische resten van zowel jager-verzamelaars als landbouwers. Voor verstoorde gebieden geldt een lage verwachting.</p> <p>Aanbevelingen Op basis van de archeologische verwachtingen worden er voor drie beleidscategorieën de volgende ondergrenzen met betrekking tot archeologisch onderzoek voorgesteld:</p> <p>categorie archeologische verwachting/gebied ondergrens (diepte; oppervlak) 1 zeer hoog: historische kernen hoog: zone rond bekende in situ vindplaatsen 30 cm; 50 m² 2 hoog, middelhoog: droge en natte landschappen 30 cm; 500 m² 3 laag voor verstoorte gebieden laag voor vrijgegeven gebieden geen restricties.³³</p>

³² Keijers 2006.

³³ Keunen *et al.* 2013.

Zaakidentificatie Archis	5338138100
Toelichting	<p>In 2023 heeft Aeres Milieu aan de Rooijsestraat 36-38 proefsleuven gegraven. Alleen de eerste bevindingen zijn in Archis geüpload. Hierin staat dat in één van de twee gegraven sleuven enkel twee greppels zijn ontdekt met een onbekende datering. Daarnaast zijn tevens recente verstoringen en moesbedden blootgelegd. In de andere put werden onder een AC-profiel drie greppels zichtbaar, waarvan twee dezelfde zijn als in de andere put. Daarnaast troffen we twee paalgaten aan, die waarschijnlijk recent dan wel subrecent zijn. Daarnaast werden nog twee kuilen zichtbaar, waarvan er één als moesbed geïnterpreteerd is en de andere kuil had een onbekende functie en datering. Het verzamelde aardewerk lijkt met name in de Nieuwe Tijd te dateren. Aan het einde van de dag heeft er een overleg plaatsgevonden in het veld. Tijdens dit overleg is geconcludeerd dat nader onderzoek niet nodig wordt geacht.</p>
Zaakidentificatie Archis	2382626100 & 2395651100
Toelichting	<p>In 2012 heeft Econsultancy een bureauonderzoek opgesteld voor de locatie Meester van Coothstraat. Op basis van dit onderzoek is gebleken dat op historisch kaartmateriaal zichtbaar is dat er in de Nieuwe tijd menselijke activiteiten in en rondom het plangebied hebben plaatsgevonden waardoor het een hoge verwachting heeft voor die periode. Voor de andere perioden ontbreken aanwijzingen voor menselijke activiteiten. Uitgaande van de summere gegevens kan niet uitgesloten worden dat er menselijke activiteiten in de periode voorafgaand aan de Nieuwe Tijd in het plangebied hebben plaatsgevonden, daarom geldt voor deze perioden een middelhoge verwachting. Econsultancy heeft geadviseerd om een inventariserend veldonderzoek uit te voeren door middel van een gecombineerd verkennend en karterend booronderzoek, teneinde de op basis van het bureauonderzoek opgestelde gespecificeerde verwachting aan te vullen en te toetsen.³⁴</p> <p>In 2013 heeft Econsultancy dit vervolgonderzoek uitgevoerd. Op basis van de waargenomen verstoringen tijdens dit onderzoek en het ontbreken van significante indicatoren, kon worden geconcludeerd dat archeologische waarden niet meer in situ worden verwacht. Op grond van het ontbreken van aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische waarden, heeft Econsultancy destijds geadviseerd geen vervolgonderzoek te laten plaatsvinden.³⁵</p>
Zaakidentificatie Archis	4873499100 & 5022789100
Toelichting	<p>In 2020 heeft Scordiscus B.V. een bureauonderzoek opgesteld en een booronderzoek uitgevoerd over de locatie/ aan de Sint Janstraat 54. Op basis van het bureauonderzoek is een gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld. De ondergrond betreft een plateau-achtige horst (een verhoging in het landschap), waarbij dekzand of rivierafzettingen de top van de natuurlijke ondergrond vormen. Hierin kunnen resten worden aangetroffen vanaf het Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe tijd. Uit het booronderzoek komt naar voren dat de bodemopbouw van boven naar beneden bestaat uit een 0,2 -1,45 m dikke verstoorde laag op een restant esdek op beddingzand. In het beddingzand is nog een restant van een podzolbodem waargenomen in de boringen 1 en 4. Tijdens het</p>

³⁴ Schutte 2012.

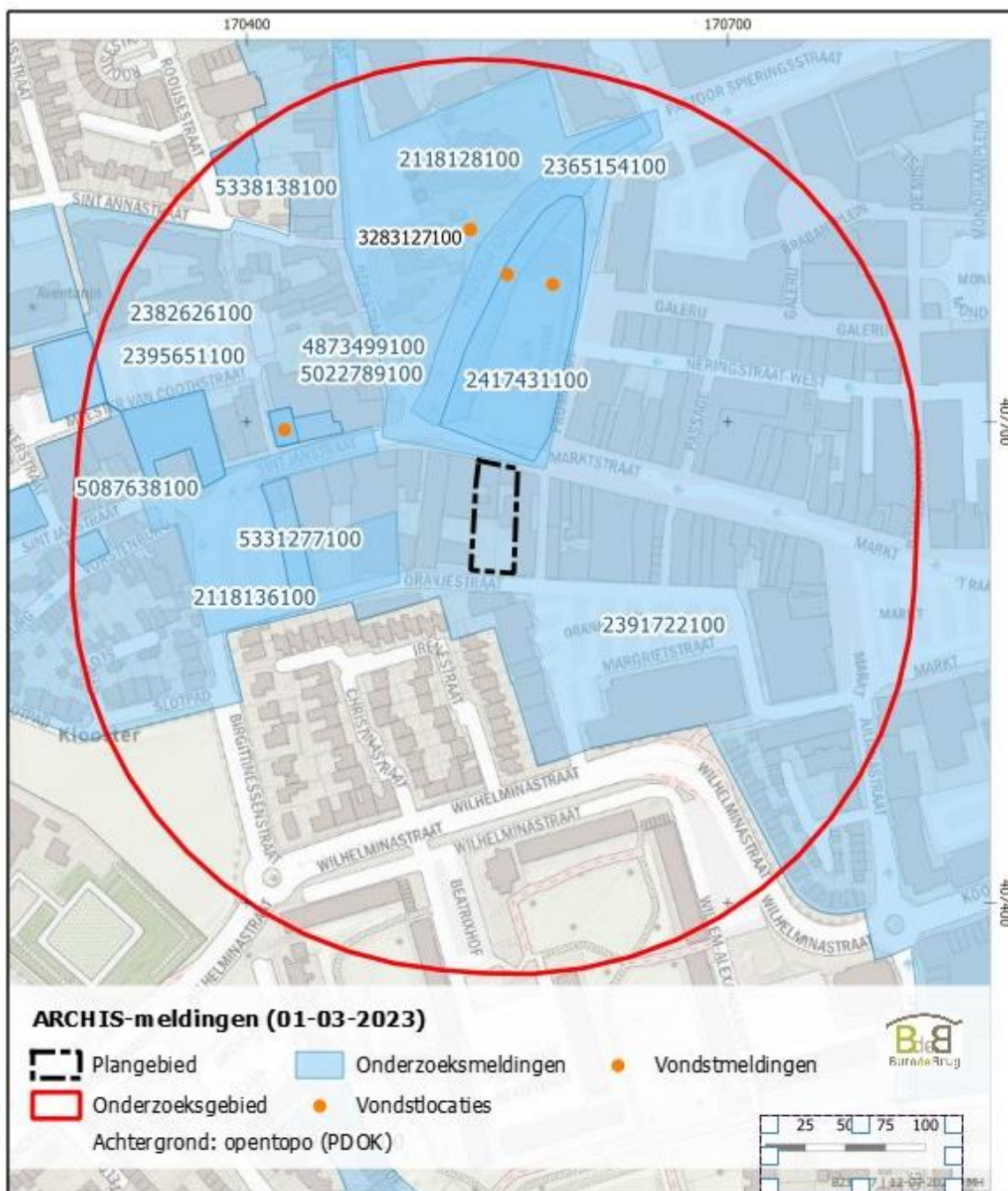
³⁵ Stiekema 2013.

	<p>veldonderzoek is in twee boringen gestuit op ondoordringbaar puin. Mogelijk zijn hier nog restanten van historische bebouwing aanwezig. Deze restanten ondoordringbaar puin maakt dat de verwachting op het aantreffen van archeologische resten uit de Late Middeleeuwen – Nieuwe tijd hoog blijft. Aangezien op vrij grote diepte nog een deel van een podzolprofiel is aangetroffen in de top van het beddingzand is het ook mogelijk dat er nog oudere resten (Laat-Paleolithicum t/m Vroege Middeleeuwen) in het plangebied voorkomen. Hoewel uit de overige boringen in het plangebied blijkt dat de oorspronkelijke top van het beddingzand grotendeels is verdwenen, kunnen dieper insnijdende sporen zoals waterputten of greppels nog wel aanwezig zijn. Daarmee blijft de archeologische verwachting voor de periodes Laat-Paleolithicum t/m Vroege Middeleeuwen middelhoog. Selectieadvies en aanbevelingen Op basis van de resultaten van het hier gerapporteerde onderzoek adviseert Salisbury Archeologie b.v. om in het onbebouwde deel van het plangebied een vervolgonderzoek in de vorm van proefsleuven (IVO-P) uit te voeren.³⁶</p> <p>De proefsleuven zijn in 2021 uitgevoerd door Econsultancy. Voor de resultaten van dit onderzoek zie de vondstlocatie: 5022789100 (hierboven).</p>
--	---

Zaakidentificatie Archis	5331277100
Toelichting	In 2023 heeft Econsultancy een bureauonderzoek opgesteld voor de locatie Sint Jansstraat 21 en 23 te Uden. Dit rapport is nog niet geüpload in Archis/ DansArchaeology.

Zaakidentificatie Archis	5087638100
Toelichting	In 2021 heeft Geonius aan de Sint Janstraat 9a een booronderzoek uitgevoerd. Dit rapport is nog niet geüpload in Archis/ DansArchaeology.

³⁶ Soldaat & Aalbersberg 2020.

Afbeelding 11. Bekende archeologische waarden in het onderzoeksgebied.

2.6.4 Samenvatting bekende archeologische waarden

Op basis van het bovenstaande wordt duidelijk dat het plangebied zich bevindt in het Brabantse zandgebied, op de westelijke flank van de Peelhorst. De horst wordt doorsneden door enkele langgerekte ondiepe dalvormige laagten, die hoofdzakelijk zijn ontstaan onder periglaciale omstandigheden. In de gemeente Uden zijn vindplaatsen bekend uit alle perioden vanaf het Late Paleolithicum t/m de Nieuwe tijd. Vanaf het Laat-Paleolithicum t/m de Romeinse Tijd werden met name de hogere delen van het landschap bewoond. Ook in de lagere nattere delen van het landschap zijn uit deze perioden vindplaatsen aangetroffen. Vanaf de Middeleeuwen vindt er een verschuiving van bewoning plaats van de dekzandtoppen naar de flanken, waarbij men hoger op de rug ging akkeren. In de Middeleeuwen vond bewoning voornamelijk plaats op enige afstand van het veen, op de Peelrand. Daarbij werden op de flanken van de dekzandruggen hoeves gevestigd. Door de bevolkingsgroei nam het aantal hoeves steeds meer toe en ontstonden er kleine gehuchten die uitgroeiden tot meerdere

'kernen', waaronder Uden. Uden is gesticht rond 1200 na. Chr. Op de kadastrale minuut uit 1811-1832 is bebouwing binnen het plangebied zichtbaar. Deze historische bebouwing staat tegenwoordig niet meer in het plangebied. Kortom, de ondergrond van het plangebied betreft een plateau-achtige horst (een verhoging in het landschap), waarbij dekzand of rivierafzettingen de top van de natuurlijke ondergrond vormen. Geconcludeerd kan worden dat hierin resten kunnen worden aangetroffen vanaf het Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe tijd. Tot op heden zijn in de dorpskern van Uden bij archeologisch onderzoek echter alleen sporen uit de Nieuwe tijd aangetroffen. Indien een afdekkende toplaag, zoals een esdek afwezig is, zal de kans op het aantreffen van vindplaatsen ouder dan de Nieuwe tijd in de bebouwde omgeving beperkt zijn.

3 Archeologische verwachting en selectieadvies

3.1 Archeologische gespecificeerde verwachting

Archeologische verwachting:

Er bestaat een reële kans op het vinden van archeologische overblijfselen in het plangebied, die dateren van het Laat-Paleolithicum tot aan de Late Middeleeuwen. Deze verwachting is gebaseerd op de ligging van het plangebied op een plateau van rivierafzettingen waar mogelijk afgedekt dekzand (esdek) aanwezig is. Vanwege de hogere ligging van het gebied, is het geschikt geweest voor bewoning sinds het Laat-Paleolithicum, maar de latere activiteiten zullen deze resten aangetast hebben. In de directe omgeving van het plangebied zijn tot op heden archeologische vondsten gedaan uit de (Late) Middeleeuwen tot en met de Nieuwe tijd. Het plangebied bevindt zich tevens in de historische dorpskern van Uden. Op historische kaarten is het plangebied alleen aan de noordzijde bebouwd. De huidige bebouwing stamt uit de late 19de tot en met vroege 20ste eeuw. Voor de aanleg van de bestrating en asfaltering op de achterzijde van het terrein zal mogelijk de bodem tot in de C horizont zijn afgegraven voorafgaand aan de huidige inrichting.

Stratigrafische positie:

Intacte vindplaatsen van het Laat-Paleolithicum tot aan het Neolithicum bevinden zich meestal aan de bovenkant van de pleistocene afzettingen, mits er sprake is van een onverstoorde bodemopbouw met E-, Bw- of BC-horizonten, en een enkeerdgrond of laarpodzolgrond. Deze afzettingen kunnen worden aangetroffen vanaf het maaiveld, maar mogelijk zijn ze bedekt met een humeuze laag van 50-100 cm dikte. In de omgeving van het plangebied wordt het dekzand/rivierafzettingen aangetroffen vanaf ongeveer 80-100 cm onder het maaiveld, waar soms nog sprake is van een B- of BC-horizont. Overblijfselen uit de Late Middeleeuwen tot aan de Nieuwe Tijd kunnen ook al vanaf het maaiveld aanwezig zijn, afhankelijk van de ouderdom van de humeuze laag of esdek.

Complextypen:

De verwachte complextypen variëren per periode:

Voor het Laat-Paleolithicum tot aan het Neolithicum worden archeologische resten verwacht die verband houden met tijdelijke kampementen. Deze kampementen werden voor hooguit enkele seizoenen gebruikt door jagers-verzamelaars om voedsel te verkrijgen. Kenmerken van deze periode zijn voornamelijk concentraties van bewerkte vuursteen, houtskool en verbrand botmateriaal. Ook kunnen hardkuilen worden aangetroffen.

Tijdens het Neolithicum tot de Late Bronstijd zullen archeologische resten voornamelijk bestaan uit sporen van woonplaatsen of sporen van landgebruik, zoals akkerbouw. Deze kunnen worden aangetroffen in de vorm van paalkuilen, ploegkrassen, afvalkuilen of andere diepliggende sporen. Vondstcomplexen bestaan voornamelijk uit concentraties van aardewerk, houtskool, vuursteen, (on)verbrand botmateriaal en bewerkt natuursteen. In de Bronstijd kunnen ook fragmenten van metaal of metaalslakken worden gevonden.

Vondsten en sporen uit de IJzertijd tot de Late Middeleeuwen zullen ook verband houden met woonplaatsen of boerderijen en sporen van landgebruik, waarschijnlijk te vinden in de bovenste lagen van het dekzand of de terrasafzettingen. Deze resten kunnen worden aangetroffen als concentraties van aardewerk, houtskool, (vuur)steen, verbrand botmateriaal, hout en bouwmaterialen zoals baksteen of tufsteen. Ook kunnen er fragmenten van metaal worden gevonden. Er is met name kans op het vinden van diepliggende sporen zoals paalkuilen, afvalkuilen en waterputten die behoren bij de eerder genoemde huizen of boerderijen.

Uit de Nieuwe Tijd worden vooral archeologische resten verwacht die verband houden met sporen van landgebruik, zoals (berm)greppels, kuilen en waterputten, die gerelateerd zijn aan het agrarisch gebruik van het plangebied.

Het is onduidelijk in hoeverre de bodemopbouw in het plangebied al is aangetast door eerdere menselijke ingrepen, vooral in het zuidelijke deel dat volledig bestraat is. Momenteel is er gebrek aan kennis over de bodemopbouw in het plangebied. Om deze onzekerheid weg te nemen, wordt een archeologisch vervolgonderzoek geadviseerd.

3.2 Selectieadvies

Het bureauonderzoek heeft aangetoond dat er verschillende verwachtingen binnen het plangebied gelden voor archeologische vindplaatsen. Een vervolgonderzoek zal moeten worden uitgevoerd om deze verwachting verder te toetsen. Daarom heeft Buro de Brug een selectieadvies uitgebracht in op 13 juli 2023 om in het plangebied een verkennend booronderzoek uit te voeren conform KNA 4.1 protocol 4002, om de bodemopbouw gedetailleerder in beeld te krijgen. Echter heeft het bevoegd gezag (L.M. van Luling en F.P. Kortlang van ArchAeO) een ander definitief besluit genomen op 12-10-2023 betreffende het archeologisch vervolgonderzoek. Een archeologisch booronderzoek is namelijk volgens de adviseur van de gemeente niet zinvol gezien de ligging van het plangebied in een historische kern van Uden. De boorkernen zijn namelijk dan moeilijk te interpreteren, omdat de grond naar alle waarschijnlijkheid is geroerd door zowel historische als recente (bouw)activiteiten. De mogelijkheid dat zich hier behoudenswaardige archeologische en historische bewoningsresten bevinden is wel reëel. Om deze reden adviseert ArchAeO om in dit plangebied een gravend archeologisch vervolgonderzoek uit te laten voeren. Dit kan in de vorm van een proefsleuvenonderzoek met optie tot een directe doorstart naar een opgraving in het gehele plangebied. De voorwaarde voor dit onderzoek is dat voor aanvang alle bebouwing en de verharding is verwijderd. De ondergrondse sloop dient onder archeologische begeleiding plaats te vinden. Zodra de sloop gereed en de verharding van het perceel is verwijderd, kan het proefsleuvenonderzoek plaatsvinden.

4 Bronnen

4.1 Digitale bronnen

www.legendageomorfologie.wur.nl
www.archis.cultureelerfgoed.nl
www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl
www.monumentenregister.cultureelerfgoed.nl
www.zoeken.cultureelerfgoed.nl
www.ahn.nl
www.dinoloket.nl
www.gahetna.nl
www.kadaster.nl
www.nimh-beeldbank.defensie.nl
www.geologievannederland.nl
www.hisgis.nl
www.nationaalgeoregister.nl
www.pdok.nl
www.rijksoverheid.nl
www.ruimtelijkeplannen.nl
www.sikb.nl
www.topotijdreis.nl
www.bodemdata.nl
www.rijksmonumenten.nl
www.bodemdata.nl
www.bhic.nl
www.khhu.nl
www.udenarchief.nl
www.uden.nu
www.landschapsleutel.wur.nl

4.2 Literatuur

Bakker, H. de & J. Schelling, 1989: *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland. De hogere niveaus*, Wageningen (PUDOC).

Barends, S., *et al.*, 1993: *Het Nederlandse landschap: een historisch-geografische benadering*, Utrecht.

Berendsen, H.J.A., 1997: *Landschappelijk Nederland*, Assen.

Berendsen, H.J.A. & E. Stouthamer, 2001: *Palaeogeographical development of the Rhine-Meuse delta, the Netherlands*, Assen.

Berendsen, H.J.A., 2004: *De vorming van het land. Fysische geografie van Nederland*, Assen.

Geudeke, P.W., *et al.*, 1990: *Grote Historische Atlas van Nederland 1:50.000 – 1: West-Nederland 1839-1859*, Groningen.

Keijers, D.M.G., 2006: *Plangebied Centrum Uden West I & II te Uden, gemeente Uden; archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek, RAAP-notitie 1749*, Weesp.

Keunen, L.J. *et al.*, 2013: *Plangebied Bestemmingsplan Uden Centrum 2013 Gemeente Uden Een archeologisch en cultuurhistorisch bureauonderzoek, RAAP-rapport 2665*, Weesp.

Kortlang, F.P., 2017: Nota archeologiebeleid 2017 gemeente Uden, *ArchAeO-Rapport* 1702, Eindhoven.

Mientjes, A.C., 2021: Rapportage proefsleuvenonderzoek en opgraving Sint Janstraat 54 te Uden in de gemeente Uden, *Econsultancy rapport 15519.002*, Swalmen.

Mulder, E.F.J. de, *et al.*, 2003: *De ondergrond van Nederland*, Groningen/ Houten.

Rensink, E., H.J.T., *et al.*, 2016: *Archeologische Landschappenkaart van Nederland. Methodiek en kaartbeeld, versie 2.6*. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort.

Schabbink, M. & S. Baetsen 2013: Waterputten en kapelmuren, Gemeente Uden, Archeologisch onderzoek: inventariserend veldonderzoek (proefsleuven) en begeleiding, *RAAP-rapport 2699*, Weesp.

Schutte, A.H., 2012: Archeologisch bureauonderzoek Meester van Coothstraat te Uden gemeente Uden, *Econsultancy-rapport 11110835*, Swalmen.

Soldaat, M. & G. Aalbersberg 2020: Uden, Sint Janstraat 54 (Gemeente Uden) Een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (BO en IVO-O), *Salisbury Archeologische Rapporten 368*, Utrecht.

Stiekema, M., 2013: Archeologisch gecombineerd verkennend en karterend booronderzoek Meester van Coothstraat te Uden in de gemeente Uden, *Econsultancy-rapport 12112025*, Swalmen.

Vansweevelt, J., 2013: Centrumplan Promenade Uden, gemeente Uden; archeologisch vooronderzoek: een archeologische begeleiding van de werkzaamheden, RAAP-notitie 4659, Weesp.